

MARIA TORRESTORRES

Llicenciat en Filologia catalana. Professors de l'IB Quartó de Portmany (Eivissa)

Una experiència de creació textual a partir de la metodologia CPP-TRS de Graziella Tonfoni

INTRODUCCIÓ

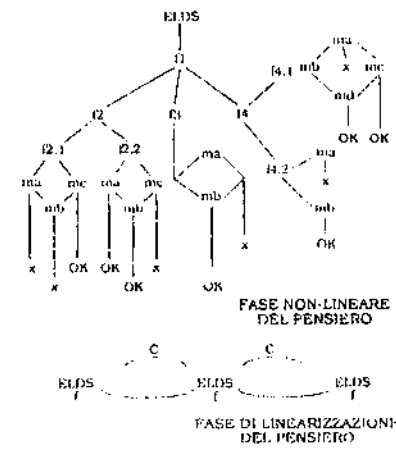
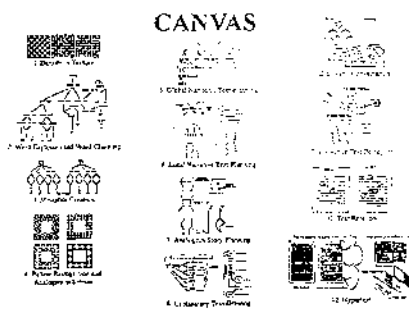
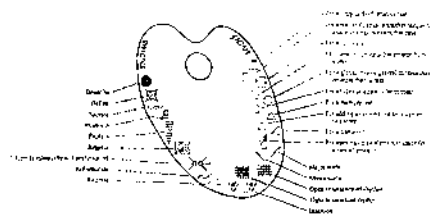

o és veritat que és possible considerar el text com un quadre o un edifici? L'escriptor pot esdevenir un pintor o un tècnic que dissenya o projecta una obra que posteriorment serà executada. Aquesta és la metàfora pictòrica que explica de manera molt didàctica el punt de partida de la metodologia CPP-TRS (Tonfoni 1989-1994), és a dir: Programa de Posicionament Comunicatiu-Sistema de Representació Textual, de la qual és autora la doctora Graziella Tonfoni, professora de la Universitat de Bolonya.

pensar tota una sèrie d'elements com ara l'estructura, els materials, la funcionalitat, l'estètica, etc. Anàlogament qualsevol persona hauria de poder fer-se la idea del text a partir del disseny, i també és possible que aquell text dissenyat sigui desenvolupat per una altra persona diferent, qui sap si en un altre moment.

La metodologia CPP-TRS compta amb una tècnica basada en la metàfora suara al·ludida, que passa per quatre fases: a) dotze telex textuals que representen o visualitzen de quina manera s'organitza el text prèviament a l'alineació del pensament; b) deu senyals que marquen el tipus de text; c) catorze símbols que expressen les intencions comunicatives; i d) el llenguatge artificial o natural que s'expressa de manera lineal.

d'altres mots. Aquesta és la primera fase del procés comunicatiu, que es caracteritza per ser una associació lliure, una mena de pluja de mots, sense cap ordre; en un segon moment l'individu selecciona conceptualment els mots, d'acord amb el missatge que vol comunicar, en selecciona uns i en rebutja uns altres, encadena els que ha triat mitjançant connectors i verbs, i els ordena linealment, i així arriba a la frase com a element constitutiu bàsic del text.

La literatura basada en el text, com la plàstica i la música, són arts o tècniques que es diferencien pel fet que tenen llenguatges diferents, però alhora tenen molts elements comuns, com ara el color, la textura, l'espai, el temps, la forma, el ritme, el so, el volum, etc. Reprenent la metàfora del pintor, el qui es disposa a escriure un text es basa en un missatge que ha de ser expressat a través d'uns materials, amb unes normes i condicions, és a dir, també ha de dissenyar o projectar el text: de fet, n'ha de

La nostra experiència presenta els resultats d'una aplicació didàctica de la tela 2 anomenada «Explosió de la paraula». Aquesta tela 2 visualitza el que passa en la primera fase de l'escriptura: un mot inicial provoca —fent ús de la nostra metàfora direm que pren foc— una explosió

Hom pot fer el retret que l'estructura d'arbre o de foc penjant ja havia estat definida per Chomsky, però l'aportació original de la metodologia CPP-TRS de G. Tonfoni no rau en l'estructura del text, sinó en la visualització dels processos i operacions mentals que es produeixen en aquest tram cognitiu de l'acte de comunicació.

La nostra experiència es basa en una aplicació didàctica de la tela es-

mentada, presentada com a joc a l'aire lliure, per a nens i nenes, dins el context de les festes de Sant Bartomeu, que se celebren el mes d'agost a Sant Antoni de Portmany (Eivissa). La convocatòria pública del joc va aparèixer com a «Explosió de paraules», pensant que fàcilment els nens podrien relacionar l'activitat amb el castell de focs artificials que cada any tanca la festa. El primer objectiu de l'activitat era, per tant, recuperar el sentit lúdic del llenguatge. Ens interessava també veure quin era el resultat de l'exercici amb nens i nenes de llengua i cultura diferents:

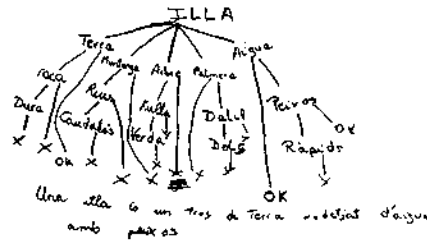
- Llengua i cultura catalana: 5
- Llengua i cultura anglesa: 2
- Llengua i cultura castellana: 8
- Llengua i cultura àrab: 2

L'activitat es va plantejar a partir de quatre grups de nens i nenes de 7 a 17 anys. Avancem que l'experiència es basarà en un joc de creació textual col·lectiu i no individual: es tracta d'un acte d'escriptura col·lectiva. L'activitat era doble: primerament havíem de treballar amb grups culturalment mixtos, i en una segona fase amb grups lingüísticament i culturalment diferenciats. La primera part es va treballar a partir de la paraula *terra*, i la segona, a partir d'*illa*. Inicialment vàrem explicar als nens i nenes en què consistia el joc i les instruccions:

«Som dins les festes de Sant Bartomeu i tots sabem que una de les coses més esperades és el castell de focs artificials; nosaltres farem castells de focs de paraules. A partir d'una paraula que jo us donaré, vosaltres, en grup, escriureu totes aquelles paraules, noms i adjectius —primer els noms i després, al final, els adjectius—, que us vinguin al cap; per exemple: si jo dic «neu», vosaltres podeu pensar «casa, sal, blanc...». Les paraules les col·locarem penjant de les branques d'un arbre, com el model que veieu aquí a la paret».

El model teòric de la tela 2 s'havia preparat i estava enganxat a la paret en un mural de 2 x 1 m, de manera que tots els nens i nenes el veien bé.

A l'hora de fer els grups es va respectar el criteri de grups naturals,

però ben aviat vàrem observar que apareixia una tendència a fer grupuscles; vàrem intervenir per evitar que quedassin nens o nenes discriminats, sobretot les àrabs. L'altre detall que s'havia d'observar era que es complís el principi de treball en grup, d'escriptura col·lectiva, i evitar que s'imposàs un líder i els altres es limitassin a escoltar o a passar en net, retolant o fent d'escrivent.

Cada grup es va situar en un punt de la plaça de l'Església, on es feia el joc; sorgí el primer problema de grup: qui comença?, qui escriu?, en quina llengua? Es proposa una mateixa solució per a tot el grup: cada membre dirà una paraula i l'arbre s'anirà fent d'acord amb l'aportació del qui parla. Interessava veure l'ordre amb el qual s'anava construint l'arbre i com resultava acabat, sobretot la selecció final dels mots i la frase resultant: Hom havia de repetir que les tres primeres branques havien de ser substantius i després, adjectius.

Aquesta pluja de mots que cauen és una veritable explosió de paraules, en la qual inicialment tot és desordre, tots els mots hi caben. No és fàcil enumerar els factors que defineixen la relació que hi ha entre els mots associats: a vegades és la semblança fonètica o l'analogia, el joc de la rima, altres vegades és la semàntica pròxima, i encara hi pot intervenir algun factor extralingüístic com és ara la cultura familiar i/o escolar, o el context físic. L'exercici continua amb la selecció dels mots que ens interessaven: marcàvem amb un OK els seleccionats i amb una X els que rebutjarem. Ara ja podem fer ús d'altres mots connectors o verbs. En aquest punt sorgeix el problema de posar-se d'acord en quins mots escollir, i se'ls

recomana que triïn seguint el mateix ordre que a l'hora d'escriure. En aquest punt hom veu també un altre problema: tenen molts elements i estan temptats de fer una gran redacció a partir del mapa conceptual que tenen davant, en comptes d'una frase; aquest és un dels efectes positius que té aquesta metodologia CPP-TRS, no solament convida a escriure, sinó que també provoca l'escriptura. Una vegada que tots els grups han acabat la tela, se'ls explica què ha passat, com s'ha anat fent la tela, i ells fan aportacions força interessants sobre l'associació i la selecció. Tots acaben expressant la sorpresa reconeixent que així és molt fàcil i molt *guai* escriure.

Iniciem el segon exercici, ara es tractava de fer l'explosió de la paraula *illa*, per grups de llengua i cultura diferenciades. Aquest exercici ha resultat molt més ràpid perquè els nens ja concilien els mecanismes i les regles de joc.

ELEMENTS D'ANÀLISI D'UNA TELA

1. El primer aspecte que cal considerar a l'hora d'iniciar l'anàlisi d'una tela és si el temps d'estimulació ha estat suficient i la informació donada respecte a les instruccions per al joc ha estat entesa. Pel que fa al nostre cas, malgrat les intervencions puntuals que vàrem haver de fer mentre realitzaven la tela, sembla que tots havien entès el joc.

2. Temps d'execució. Un quart d'hora fou suficient perquè els nens i nenes entenguessin què era aquell joc i com havien de participar-hi.

3. Demanda d'aclariments. Mentre executaven la tela 2 sorgiren dubtes referits a la manera de resoldre el resum d'informació: Inicialment entenien que havien de fer una redacció i no una frase. Avancem aquí que la metodologia CPP-TRS també té una tela, la número 4, titulada «De la unitat narrativa», molt apta i pensada per a la narració.

4. Revisió i reflexió interna del grup. Cal que el coordinador dugui

un seguiment de la manera de treballar del grup; interessa fixar-se bé en els comentaris que es fan entre ells, els dubtes, hipòtesis i resolucions, perquè ells amb ells tracten molts aspectes força interessants que finalment no queden reflectits a la tela.

5. Interferència de llengües. En una societat com la nostra, que inevitablement viu dins un conflicte lingüístic de llengües en contacte, difícilment no trobarem alguna interferència lingüística.

6. Grau de cohesió. En aquest punt hem d'analitzar com s'ha treballat el total de la informació que hi ha a la tela i si el resum de la informació en la frase sintàcticament ha estat prou lligada. De vegades passa que tenim una informació clara i a l'hora de sintetitzar-la només en treballam un aspecte o en un punt anecdòtic.

7. Freqüència lèxica. En aquest punt podem observar si predomina la substantivació o l'adjectivació. És

un bon moment per analitzar el domini lèxic, i per detectar si coneixen la semàntica, o bé la pobresa lèxica: atribueixen qualitats erròniament, fan ús d'una comparació perquè no tenen el mot adient, etc.

8. Fase de lectura. Ens referim al procés de lectura que fan els nens i nenes de tota la tela per arribar a la frase. Observam que hi pesa molt el grau de coneixements culturals que tenen, és a dir, l'escola, i així s'explica la tendència a la definició.

9. Interferència del context. És pràcticament impossible no apreciar alguna interferència de context, sigui del tipus que sigui. Pel que fa als nens pesa molt l'escola i la manera de fer dins l'escola, els coneixements que tenen, però també expressen el seu punt de vista respecte a fets i temes, són crítics amb l'especulació del sòl i es manifesten defensors de la natura; o el context social i econòmic, el qual sintetitzen a través de la frase; o el factor religiós, que, pel que fa al cas

de les nenes de cultura àrab, és molt fort i inevitablement apareix expressat en forma de contrast o de xoc amb la cultura de la resta de nens i nenes; i encara cal dir que el factor que menys pesa és el físic o geogràfic: la fantasia pesa més que no la realitat.

10. Errors detectats. Aquest és un punt per recollir tots aquells aspectes que consideram que els nens haurien de millorar o rectificar, des d'errades de tipus lingüístic, com poden ser una imprecisió semàntica o la pobresa lèxica en general, fins a errors de coneixements, i fins i tot per educar les actituds dels nens.

A TALL DE CONCLUSIÓ

Les teles de la metodologia CPP-TRS de la professora Graziella Tonfoni, i més en concret la tela 2, que nosaltres hem treballat, són uns materials nous de gran utilitat per a la didàctica de la llengua. A través de

L'arc a internet:
<http://www.uib.es/ICE/>

correu electrònic:
 Col·laboracions / suggeriments:
 e-mail: ICEMOT@ps.uib.es
 Publicitat i subscripcions:
 e-mail: ICEXNT@ps.uib.es

TALLER GRÀFIC RAMON

La Bona Impressió

EDICIONS
 COMUNICACIÓ IMPRESA
 AUTOEDICIÓ
 DISSENY GRÀFIC
 TREBALLS D'ALTA QUALITAT

JAUME BALMES, 43 - TEL. 75 44 32 - FAX 20 70 13
 07004 PALMA - MALLORCA

l'experiència realitzada hom pot comprovar algunes operacions fonamentals de l'acte de la comunicació, que d'altra manera podíem intuir i ara, mitjançant aquesta metodologia, podem veure. A partir d'aquí podem incidir més directament en aquelles dificultats de l'expressió oral i escrita de la llengua; vegem-ne algunes:

La facilitat més o menys manifestada pels nens i nenes a l'hora de l'explosió de la paraula, té relació amb les dificultats mentals que obs-trueixen l'operació cognitiva.

La fase de selecció demostra la coherència i la lògica en relació amb els mots: atribuir elements lingüístics impròpiament, que no es corresponen, demostra una manca de domini de la semàntica dels individus.

Quan els nens no han trobat la paraula que volien, s'han servit de la definició o d'una estructura simple de mots coordinats: s'ha palesat una manca de domini del lèxic.

Quan els nens i nenes seleccionen el lèxic saben que la frase ha de ser gramatical i que hi ha d'haver coherència i lògica, lligam imprescindible per a l'acte d'escriure, i que tantes vegades falla.

Apareixen errors que s'han de corregir. El/la coordinador/a ha de fer entendre que la tela és com un exercici de gimnàstica mental, cal estar-hi exercitat per dominar l'escriptura.

La presència d'elements propis del context social i geogràfic ha demostrat que tots els nens i nenes, per damunt de la llengua i cultura pròpies, tenen ben assimilada la del medi on viuen.

Després del segon exercici amb la paraula *terra* se'ls va preguntar quina era la llengua en la qual pensaven mentre feien l'arbre, i llevat del grup castellà, que afirmà que aquesta era la seva llengua de treball, els altres grups digueren que la catalana, inclosos els nens i nenes àrabs i anglesos; en tot cas les instruccions es varen donar en

llengua catalana i els aclariments s'hi varen fer, i finalment la llengua utilitzada espontàniament pels nens en la tela final va ser la castellana, excepte en el grup catalanoparlant, que ho va fer en llengua catalana.

Altres aplicacions didàctiques sorgides a partir d'aquesta tela són exercicis d'analogia per adquirir el domini de l'ortografia, exercicis per a l'adquisició del lèxic i dels significats, i sobretot per a l'inici de l'escriptura entesa com a creació textual. ◆

BIBLIOGRAFIA

TONFONI, G. (1991): *Scrittura multimediale. Tecniche di progettazione e design testuale*. Ed. Pagus. Padova.

— (1992a): *La comunicazione aziendale come arte visiva*. Ed. Pagus. Padova.

— (1992b): *Partitura, solfeggio, movimento: note di esecuzione di scrittura*. Ed. Pagus. Padova.

VIGNOLETTI, L. (1993): *Guida alla conoscenza e all'apprendimento della metodologia CPP-TRS di Graziella Tonfoni*. Ed. Zara. Parma.

III COLÒNIES MUSICALS D'ESTIU

Juliol de 1997

DESTINATARIS

Les colònies van adreçades a nens i nines de 7 a 16 anys.

Nivell A: descobriment i apropament a la música d'una manera lúdica.

Nivell B: dirigit a nens i nines que faci més de dos anys que estudien algun d'aquests instruments: piano, violí, violoncel, guitarra, flauta travessera o clarinet.

LLOC

Binicanella.

INFORMACIÓ I RESERVA DE PLAÇA

Aquelles persones interessades a participar en les colònies, cal que remetin un fax (17 24 01) a l'Aula de Música o a l'Institut de Ciències de l'Educació amb les dades següents:

- Nom, cognoms, adreça, telèfon, codi postal i població.
- Torn i nivell al qual interessaria assistir (en els casos de voler realitzar el nivell B, cal especificar quin instrument estudia).
- Edat del nin o nina.

També es pot enviar per correu a l'adreça següent:

INSTITUT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ.

Aula de Música

Edifici Sa Riera

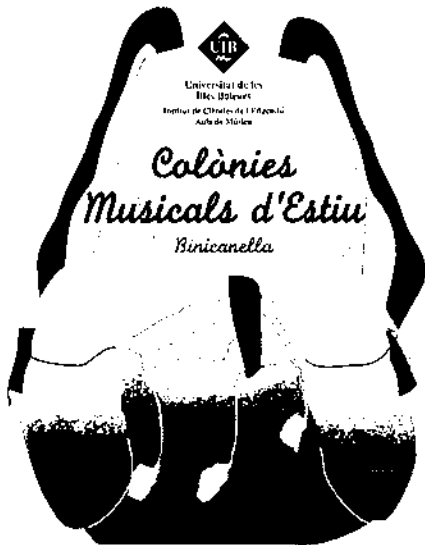
C/ de Miquel dels Sants Oliver, 2
07071 Palma (Balears)

Tel.: 17 30 14 / 17 24 06.

Fax: 17 24 01.

DIRECCIÓ

Joan Company i Florit, director de l'Aula de Música i de la Coral UIB.

DATES

1r. torn: del 7 al 12 de juliol.

2n. torn: del 14 al 19 de juliol.

3r. torn: del 21 al 26 de juliol.